

Sygn. akt III AUa 785/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 grudnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Cyran (spr.)
Sędziowie:	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer SSA Marek Borkiewicz
Protokolant:	inspektor ds. biurowości Beata Tonak

po rozpoznaniu w dniu 30 grudnia 2013 r. w Poznaniu

sprawy ze skargi **A. S. o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 20 stycznia 2012 r. sygn. akt III U 1004/11**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P.**

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. od wyroku Sądu Okręgowego w Koninie

z dnia 28 lutego 2013 r. sygn. akt III U 42/13

oddala apelację.

SSA Marek Borkiewicz	SSA Ewa Cyran	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer
----------------------	---------------	-------------------------------

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 10 stycznia 2013r. A. S. powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 roku sygn. akt K 2/12, ogłoszony w dniu 22 listopada 2012 roku w Dz. U. z 2012 roku poz. 1285 złożyła **skargę o wznowienie postępowania** zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 20 stycznia 2012r. (sygn. akt III U 1004/11) oddalającym jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 października 2011 r., którą wstrzymano jej wypłatę emerytury.

Powołanym wyrokiem Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku Nr 291, poz. 1707) w

związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 roku Nr 153, poz. 1227, z 2010 roku Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 roku Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 roku poz. 118 i 251), dodanym przez art. 6 pkt. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej.

Odwołująca wniosła o wznowienie postępowania zakończonym wyżej wskazanym wyrokiem i zmianę zaskarżonej decyzji poprzez orzeczenie, że odwołująca ma prawo do wypłaty emerytury od dnia jej zawieszenia.

W odpowiedzi na skargę pozwany organ rentowy wniósł o jej oddalenie podnosząc, że orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego powodują utratę mocy obowiązującej aktu prawnego jedynie na przyszłość.

Sąd Okręgowy w Koninie, Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 lutego 2013r. (sygn. akt: III U 42/13) zmienił prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 20.01.2012r. sygn. akt: III U 1004/11 w ten sposób, że zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. z dnia 11.10.2011r. znak(...) i przyznał odwołującej prawo do wypłaty emerytury od dnia 01.10.2011r. do 31.01.2012r..

Podstawę rozstrzygnięcia Sądu I instancji stanowiły następujące ustalenia i rozważania.

Decyzją z dnia 11 października 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w P. wstrzymał A. S. wypłatę emerytury od dnia 1 października 2011r. Podstawą wydanej decyzji stanowił przepis art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wprowadzony do ustawy przepisem art. 6 pkt 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 257 poz. 1726) z dnia 1 stycznia 2011 r.

Sąd Okręgowy w Koninie wyrokiem z dnia 20 stycznia 2012r. w sprawie III U 1004/11 oddalił odwołanie wnioskodawczyni od tej decyzji. A. S. nie złożyła apelacji od tego orzeczenia. Również pisemne uzasadnienie powyższego orzeczenia nie zostało sporządzone.

Decyzją z dnia 27 lipca 2010r. organ rentowy na podstawie art. 29 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przyznał wnioskodawczyni (ur. (...)) prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2010r. tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek. W momencie składania wniosku o emeryturę pozostawała ona w stosunku pracy, nabyła ona prawo do emerytury bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Z dniem 1 stycznia 2011 r. z mocy art. 6 ust. 2 ustawy z 16 grudnia 2010r o zmianie ustawy i finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 257 póź. 1726) do ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS został dodany przepis art. 103 a, który stanowi, że prawo emerytury ulega zawieszeniu bez względu na wysokość przychodu uzyskanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego emeryt wykonywał ją bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego. Zgodnie z przepisem art. 28 ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw do emerytur przyznanych przed dniem wejścia w życie ustawy przepisy ustawy stosuje się, poczynając od 1 października 2011 r.. W oparciu o ten przepis organ rentowy wydał decyzję z dnia 10.10.2011 r., wstrzymującą wypłatę emerytury, ponieważ wnioskodawczyni nadal pozostawała w stosunku zatrudnienia w Urzędzie (...) w P..

W dniu 17 lutego 2012r. A. S. zwróciła się do organu rentowego o wznowienie wypłaty emerytury, załączając świadectwo pracy, którego wynika, że w dniu 16 lutego 2012r. rozwiązała stosunek pracy z pracodawcą Urzędem (...) w P..

W związku, z tym decyzją z dnia 2.03.2012r. organ rentowy doliczył ubezpieczonej dalszy okres zatrudnienia i od 1 lutego 2012r. wznowił wypłatę ponownie ustalonej wysokości emerytury.

Sąd Okręgowy uznał skargę za zasadną.

Analiza przedstawionych powyżej okoliczności faktycznych wskazuje w ocenie Sądu Okręgowego, że skarżąca, która prawo do emerytury nabyła od 1 marca 2009r. mieści się w kręgu osób, w stosunku do których Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 28 ustawy z 16.12.2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z FUS dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16.12.2010r., bowiem nabyła prawo do emerytury po 7.01.2009r. a przed 1.01.2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

Jak wynika z treści wyroku Trybunału Konstytucyjnego niekonstytucyjność wskazanych przepisów stwierdzona została w zakresie, w jakim znajdują zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed dniem 1 stycznia 2011r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

W pisemnym uzasadnieniu orzeczenia Trybunał Konstytucyjny w sposób wyraźny i jednoznaczny stwierdza, że „obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8.01.2009 r. do 31.12.2010r.", a więc po uchyleniu cytowanego wyżej art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a przed wejściem w życie art. 103a tej ustawy dodanego powołaną już wcześniej ustawą z dnia 16.12.2010r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz zmianie niektórych innych ustaw.

W związku z tym Sąd Okręgowy uznał, że niekonstytucyjność przepisów stwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13.11.2012r. - w sprawie K 2 /12 ma wpływ na treść wyroku objętego skargą, co powodować musiało jej uwzględnienie. Z tego względu Sąd I instancji przyznał skarżącej prawo do wypłaty emerytury od 1.10.2011 r. tj. od daty wstrzymania świadczenia do 31.01.2012r. (tj. daty wznowienia wypłaty).

Apelację od tego wyroku złożył pozwany organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. (sygn. akt K 2/12) z uwagi na zmianę prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego i przyznanie prawa do wypłaty emerytury odwołującej za sporny okres.

Wskazując na powyższy zarzut organ rentowy wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie skargi w całości lub o uchylenie powyższego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Koninie.

Strona przeciwna nie złożyła odpowiedzi na apelację.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Sąd Apelacyjny stwierdza, że zarzuty apelacji są bezzasadne, a zatem należało ją oddalić.

W zakresie meritum sporu Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu I instancji i uznaje je za własne, bez konieczności ich przytaczania.

Wskazać należy, iż art. 190 ust. 4 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przewiduje, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego zostało wydane prawomocne orzeczenie sądowe, stanowi podstawę do wznowienia postępowania.

W myśl art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

Przepis ten stanowi realizację reguły zawartej w powołanym art. 190 ust. 4 Konstytucji na gruncie postępowania cywilnego.

Zgodnie z art. 190 ust. 3 Konstytucji orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego wchodzi w życie z dniem ogłoszenia, jednak Trybunał Konstytucyjny może określić inny termin utraty mocy obowiązującej aktu normatywnego.

Stosownie do art. 405 k.p.c. do wznowienia postępowania na podstawie przewidzianej w art. 401¹ kpc właściwy jest sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, a jeżeli zaskarżono orzeczenia sądów różnych instancji, właściwy jest sąd instancji wyższej.

Ustawą z dnia 21 stycznia 2000 roku o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. Nr 9, poz. 118) ustawodawca dodał do art. 103 ustawy o emeryturach i rentach z FUS ust. 2a, wprowadzając obowiązek uprzedniego rozwiązania stosunku pracy w celu realizacji prawa do emerytury. Od 1 lipca 2000 roku, tj. od daty wejścia w życie art. 103 ust. 2a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, nierozwiązanie stosunku pracy powodowało, że prawo do świadczenia mogło zostać ustalone, ale nie mogło zostać zrealizowane – zostało zawieszono.

Wskazany art. 103 ust. 2a został uchylony mocą art. 37 pkt. 5 lit. b ustawy z dnia 21 listopada 2008 roku o emeryturach kapitałowych (Dz. U. Nr 228, poz. 1507). Od 8 stycznia 2009 roku treścią ryzyka emerytalnego ponownie było osiągnięcie odpowiedniego wieku. Ten stan prawny obowiązywał do 31 grudnia 2010 roku.

Od 1 stycznia 2011 roku obowiązuje art. 103a, dodany do ustawy o emeryturach i rentach z FUS na podstawie art. 6 pkt. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 roku Nr 291, poz. 1707), znoszący możliwość pobierania emerytury bez rozwiązania umowy o pracę z dotychczasowym pracodawcą, na rzecz, którego była wykonywana praca bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego.

Art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS objął wszystkich emerytów, czyli tych, którzy prawo do emerytury uzyskają od momentu jego wejścia w życie oraz tych, którzy przeszli na emeryturę wcześniej. Ci emeryci, którzy nabyli prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 roku mogli ją pobierać bez rozwiązania umowy o pracę jeszcze przez 9 miesięcy od daty wejścia w życie zmiany, czyli do 30 września 2011 roku. Jeżeli do tego momentu stosunek pracy nie ustał, wypłata emerytury została przez ZUS wstrzymana, poczynając od 1 października 2011 roku.

Podkreślić należy, że art. 103a, uniemożliwiając realizację prawa do emerytury do czasu rozwiązania stosunku pracy, konstruuje treść ryzyka emerytalnego jako prawo do odejścia z rynku pracy i uzyskania świadczenia emerytalnego.

Ryzyko emerytalne to zdarzenie prawne uzasadniające realizację prawa do emerytury.

Wyrokiem z dnia 13 listopada 2012r., sygn. K 2/12 (OTK-2012/10/121), Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 roku o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r. Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227), dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 roku, w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 13 listopada 2012 roku stwierdził, że określenie treści ryzyka emerytalnego przez ustawodawcę jest dla adresatów takiej regulacji informacją, jakie warunki muszą spełnić, żeby zrealizować swoje prawo do świadczenia emerytalnego. W tym kontekście, jeśli ubezpieczony już raz te warunki skutecznie spełnił, tj. osiągnął wiek emerytalny i odpowiedni staż pracy w okresie **od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku**, to niedopuszczalne jest – z punktu widzenia zasady ochrony zaufania do państwa i

stanowionego przez nie prawa, nakazanie mu zastosowania się do nowej treści ryzyka, czyli nakazanie mu ponownego zrealizowania już raz skutecznie zrealizowanego prawa do emerytury.

Skutkiem omawianego wyroku Trybunału Konstytucyjnego jest utrata mocy art. 28 ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2010 roku z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS do osób, które nabyły prawo do emerytury **przed 1 stycznia 2011 roku, bez konieczności rozwiązania stosunku pracy**. Oznacza to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 roku do 31 grudnia 2010 roku.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy stwierdzić należy, że skarżąca A. S., która nabyła prawo do emerytury od dnia 1 lipca 2010r. mieści się w wąskim kręgu osób, w stosunku do których Trybunał Konstytucyjny stwierdził niezgodność z Konstytucją art. 28 ustawy z dnia 1 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, dodanym przez art. 6 pkt. 2 ustawy z dnia 16 grudnia 2010r.. A. S. nabyła bowiem prawo do emerytury w okresie, co do którego Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się w wyroku K 2/12. Jak stwierdził Trybunał Konstytucyjny w przytoczonym wyroku obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą – jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury – nie ma zastosowania do osób, które nabyły prawo do emerytury w okresie od dnia 8 stycznia 2009r. do dnia 31 grudnia 2010r., zatem również w odniesieniu do skarżącej.

Po wznowieniu postępowania na podstawie art. 401¹ k.p.c. sąd stwierdzając, iż orzeczenie zostało wydane na podstawie obowiązującego aktu prawnego, ma jednocześnie przesłankę do innego rozstrzygnięcia sprawy, uznając, że choć akt ten obowiązywał, to jednak nie powinien być zostać w sprawie zastosowany, co okazało się dopiero po wydaniu orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2000 r., III ZP 27/00). Uznanie, że do czasu ogłoszenia orzeczenia Trybunału akt uznany za niekonstytucyjny ma pełną moc obowiązującą i powinien być bez żadnych zastrzeżeń stosowany przez sądy do stanów faktycznych powstałych przed ogłoszeniem orzeczenia, byłoby sprzeczne z sensem instytucji wznowienia postępowania (którego celem jest wydanie orzeczenia zgodnego z prawem) w sytuacji, gdy orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego zawiera wiążące stwierdzenie, iż akt normatywny pozostaje w sprzeczności z aktem prawnym wyższego rzędu, a sprzeczność ta z reguły istnieje od samego początku.

Nadto zważyć należy, iż Trybunał orzeka o niezgodności z Konstytucją, ale ta niezgodność nie istnieje wyłącznie w chwili orzekania przez Trybunał, lecz również wcześniej. Z dogmatycznego punktu widzenia chwila badania przez Trybunał wzajemnej relacji norm nie jest istotna, znaczenie ma to, odkąd w systemie prawnym pojawiła się norma prawna niższego rzędu niezgodna z normą prawną nadrzędną. Pozwala to przyjąć, że co do zasady – chyba, że nastąpi odroczenie utraty mocy zakwestionowanego przepisu - orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc wsteczną (są skuteczne *ex tunc*). Zagadnienie mocy wstecznej orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzających niezgodność aktu normatywnego lub jego części z Konstytucją było wielokrotnie przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, który zdecydowanie wypowiedział się za przyjęciem skutków w przeszłość - *ex tunc* (por. m.in. uchwała sędziów Sądu Najwyższego z dnia 3.07.2003r. III CZP 45/03, Lex 79008).

W tej sytuacji Sąd Apelacyjny uznał, że niekonstytucyjność przepisów stwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r., sygn. akt K 2/12 ma wpływ na treść wyroku Sądu Okręgowego w Koninie z dnia 20 stycznia 2012r. objętego skargą, co powoduje wznowienie postępowania zakończonych tymże prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego oraz zmianę poprzedzającej go decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w P. z dnia 11 października 2011r. znak (...), o czym Sąd I instancji prawidłowo orzekł w zaskarżonym wyroku.

Uwzględniając powyższe rozważania uznać należy, iż zarzuty apelacji okazały się bezzasadne, wobec czego Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

SSA Marek Borkiewicz	SSA Ewa Cyran	SSA Iwona Niewiadowska-Patzer
----------------------	---------------	-------------------------------